
Milan Šimunović

Prema pastoralu za ‘novo lice’ Crkve. Teološko-pastoralna promišljanja i smjernice za novu pastoralnu praksu župne zajednice

Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2006., 533 str.

Prof. dr. Milan Šimunović, dugogodišnji nastavnik pastoralnog bogoslovlja u Rijeci, najprije Visoke bogoslovne škole i kasnije Teologije u Rijeci, područnog studija Katoličkog bogoslovnog fakulteta Zagrebačkog sveučilišta, nedavno je objavio djelo, opsežno i slojevita sadržaja, pod gornjim naslovom. Knjiga započinje navođenjem skraćenica (str. 5-7) i uvodnim izlaganjem (9-24) i tako već na početku jasno razotkriva autorovu misao da je “pastoralna teologija u službi pastoralu budućnosti”, a ne prošlosti. Uvodno izlaganje u 7 podnaslova jasno naznačuje sveukupan sadržaj knjige i ukazuje da je tekst usredotočen najprije na određenu i zahtjevnu “pastoralnu konverziju” koju opravdava činjenica što se “kršćanska vjera ‘lomi’ i relativizira”, zatim na zadaću druge evangelizacije ili prvoga navještaja, a onda na nosivost župne zajednice u suvremenom pastoralnom djelovanju Crkve koje se ne može ostvarivati ne bude li pastoralna teologija usvojila “dijaloški odnos s pastoralnom praksom u pastoralnom planiranju i programiranju.”

Također na samom početku knjige autor naglašava da je današnja pastoralna teologija u situaciji kad se kršćanska vjera “lomi” i relativizira i on ne izbjegava pisati o “postkomunističkoj pastoralnoj teologiji”; naravno, pod tom sintagmom podrazumijeva teološko razmišljanje u Hrvatskoj. Svijest o višestrukim promjenama u društvu i u Crkvi dovodi ga do temeljnog pristupnog stava u njegovom pastoralnom promišljanju da je suvremenost bitna odrednica pastoralne teologije i glavni razlog “pastoralne konverzije.” Stoga svoja promišljanja odvažno upravlja u nas nedovoljno promišljenim i svakako nedomišljenim pastoralnim temama: drugoj evangelizaciji mladih, obitelji i laikatu. Kako je upravljen prosudbi pastoralne prakse i promišljanjima koje valja oblikovati u sustav pastoralne teologije upravo u Hrvatskoj, Šimunović se ne ustručava priznati da

je u Hrvatskoj danas uočljiva kriza pastoralne prakse i on vidi izlaz iz te krize u izgradnji “novog lica” župne zajednice te u trajnom dijalogu između pastoralne teologije i prakse koji onda omogućuje realno pastoralno planiranje i programiranje. Nakon što je u uvodnom izlaganju obrazložio svoja polazišta u određivanju zadaće i sadržaja pastoralne teologije, on ih razlaže u tri dijela knjige i zaključuje završnim promišljanjima.

U prvom dijelu svoje knjige autor se usredotočuje na “Svijet u procesu promjena” i smatra ga “novom pastoralnom paradigmom za suvremenu evangelizaciju” jer nameće “neke istaknute teme i ‘strateška pitanja’ pastoralnog djelovanja (27-239). Taj dio knjige autor dijeli u 9 poglavlja: Novovjeki čovjek, Bog i Crkva - razlaz ili traženje; Druga, nova ili prva evangelizacija; Eshatološka usmjerenost suvremene pastve; Govor o grijehu u navještaju i katehezi; Pripadnost Crkvi i sudjelovanje u njezinu poslanju; Evangelizacija mladih - pastoralni problem ili šansa; Odgojni aspekti pastora obitelji u prvom planu; Pitanje laika u Crkvi - problem i šansa i Pastoral u službi preobrazbe društva. Dakle, bitno je polazište u pastoralu prepoznavanje i poštovanje antropološke i kulturne stvarnosti suvremenog čovjeka i društva.

Drugi dio “Prema ‘novom licu’ župne zajednice s naglaskom na zajedništvu, suodgovornosti i novim crkvenim službama” broji 10 poglavlja, i to: Pokoncilsko poimanje župne zajednice u novom Crkvenom zakoniku; Suvremeno poimanje župne zajednice kao višeblične i dinamične pastoralne strukture; Neka specijalna pitanja u djelovanju župne zajednice (duhovni pokreti, molitvene i karizmatске zajednice, opredijeljenost za siromahe itd.); Suradnička tijela i crkvene službe (s odlučnim zahtjevom “prementalizacije” svećenika i laika); Klasične i nove službe u župnoj zajednici; Ne/iskorištene šanse hodočasničkog pastora za život župne zajednice; Uloga crkvenoga tiska; Školski pastoral i Novi profil župnika (dušobrižnika). Taj dio Šimunovićeve knjige otkriva njegovo uvjerenje da je župa još uvijek temeljno mjesto kršćanskog naviještanja, a osobito usvajanja i življenja evanđeoske poruke. Ipak on želi ‘novo lice’ župne zajednice, a ne župu kao administrativnu crkvenu jedinicu pa naglašava

da je župa mjesto gdje se ostvaruje kršćansko zajedništvo i suodgovornost, a sve to pretpostavlja i nove crkvene službe (243-400).

Treći je dio upravljen "prema autentičnosti shvaćanja i življenja sakramenata" i traži "odgovorniji pristup slavlju sakramenata", ali i nadalje govori o odgovornosti u pastoralu angažiranih služitelja Crkve (401-521). Taj dio knjige ima 4 poglavlja: Nužnost promišljanja pastoralnih sakramenata; Promišljanje krštenja odraslih; Euharistija u izgradnji crkvenoga zajedništva i župne zajednice te U pravcu drugačijega pastoralnog potvrde. Knjiga završava zaključnim dijelom pod naslovom "Završna promišljanja" (495-522) u dva poglavlja: Pastoralna usmjerenja na početku trećeg tisućljeća i Pastoralno planiranje i programiranje u župnoj zajednici.

Autor je vrlo hrabro u naslovu djela naznačio svoj cilj, a to je hod "prema pastoralu za 'novo lice' Crkve," što, prema njegovu sudu, traži najprije "teološko-pastoralna promišljanja", a zatim "novu pastoralnu praksu župne zajednice." Zacrtani je program i ostvario: najprije je jasno naznačio promjene kojima podliježe suvremen čovjek i suvremeno društvo te suvremen vjernik/kršćanin; zatim je naznačio ponekad zaboravljene iskorake Drugog vatikanskog koncila, a onda se odlučno suočio s brojnim pitanjima pastoralnog djelovanja, ali jasno označivši - iz perspektive svećenika - da je on najprije navjestitelj, a tek onda liturg. Šimunović, jednom riječju, nije bježao ni od kojeg pitanja koje se odnosi na pastoralno služenje Crkve i nastojao je na svako odgovoriti, sustavno i jasno. Dakle, on je, koliko god je to bilo moguće, usredotočio svoju pozornost na sveukupno pastoralno djelo Crkve. No, prije toga je odlučno upozorio da je "suvremenost bitna odrednica" sveg pastoralnog razmišljanja i rada, i to ne samo suvremeni crkveni zakoni, propisi i pastoralno učenje nego i suvremeni čovjek u svojoj kulturnoj uvjetovanosti i ambijentu. Tako je cijeloj knjizi dao posve novo polazište, uistinu različito od polazišta dosadašnjih sličnih pastoralnih priručnika.

Valja naglasiti da je pisac ove knjige neobično sustavan i pedantan u svojim razmatranjima. To je očito u brojnim naslovima i podnaslovima, a osobito u vjernosti zauzetom polazištu da prosuđuje ostvarivanje zadaće Crkve iz perspektive primatelja, onih kojima

je ta zadaća namijenjena. Nadalje, spis teži sveobuhvatnosti i autor ne bježi ni od teških tema pastoralnog služenja Crkve i pastoralnog promišljanja (npr. problema angažirane pripadnosti Crkvi, novih odnosa u Crkvi, pomanjkanja nade i povjerenja u učinkovitost odgajanja, poslanja Crkve i cjelovitog ostvarenja svakog čovjeka itd.). Metodološki je autor svoje pisanje u cijelosti prilagodio predmetu. Napisao je jasan i pregledan tekst. Poštuje saznanja, istraživanja, mišljenja i sudove svih onih koji su prije njega pisali o temama koje on obrađuje. Napisao je jasan i pregledan tekst u kojem je pokazao da poznaje i s poštovanjem valorizira prije svega crkvene dokumente, a zatim mišljenja drugih pastoralnih teologa, napose hrvatskih. Ukoliko se njegovo mišljenje razilazi s mišljenjem drugih, on to ne ističe niti polemizira s njima već nastoji sustavno obrazložiti vlastitu prosudbu.

Šimunovićevo je djelo izvorno, a izvornost je višestruko zamjenjena. Prije svega sveobuhvatnošću razrađene problematike pastoralne teologije. Zatim pristupom toj problematici: ona je nova i aktualna, sustavna i načelna, a ne okazionalna. Izvornost je očita i u sučeljavanju s pitanjima koja dosadašnje pastoralno bogoslovlje ne smatra da mu pripadaju, npr. laici u pastoralu, vjera i politika, suodnos pastoralne teorije i prakse, pastoralno planiranje. Značajka izvornosti pripada napose njegovu temeljnom stavu da je čimbenik pastoralnog djelovanja Crkve danas župna zajednica, a istovremeno i mjesto ostvarenja življene kršćanske vjere i crkvenosti. Naravno, autora obvezuje sadržaj o kojem piše da "izvorima" u svom radu smatra i crkvene službene dokumente. On pokazuje ne samo poznavanje dokumenata Drugog vatikanskog sabora nego i ljubav prema njima, prema duhu koji je taj Koncil uspostavio u Crkvi. Poznaje i spise najviših crkvenih nadležnosti, a i Hrvatske biskupske konferencije. Autor o njima vodi punu brigu i navodi ih s poštovanjem; štoviše, vrlo često uzima ih kao polazište u svojem promišljanju. On dobro poznaje pastoralnu i katehetsku teološku literaturu, napose talijansku, a s osobitim poštovanjem navodi sve što su hrvatski teolozi i istraživači tematike knjige pružili u svojim raspravama i izvještajima.

Potrebno je upozoriti da je Šimunovićevo djelo teološki utemeljeno i obrazloženo, ali i da poštuje nedavna sociološka istraživanja stanja Crkve u nas, a zacrtanoj problematici pristupa sustavno i razrađuje je jednako tako. Cijeni pozitivne vrijednosti prošlosti, ali je bitno upravljeno prema budućnosti pa se opravdano i naziva “pastoral Crkve u misijskom procesu”. Tekst knjige pisan je jasno, razumljivo, s osobitom lakoćom u izrazu, čitatelja ne opterećuje već mu pruža zadovoljstvo pri čitanju. Ona je, usprkos stručnosti, tekst koji se čita sa zadovoljstvom; štoviše, i onaj čitatelj koji će tekst uzimati s obvezom da ga usvoji, učinit će to sa zanimanjem, ne misleći prvenstveno da ga treba “naučiti za ispit”. No, ako i jest Šimunoviće-va knjiga namijenjena nastavi na teološkim fakultetima u Hrvatskoj, ona je prije svega upravljena svećenicima i pastoralno angažiranim laicima u Crkvi. Ona od njih traži vrlo mnogo, traži zapravo “proces prementalizacije” Crkve u Hrvata. Štoviše, Šimunoviće-va se knjiga ne zadržava samo na teoretskim raspravama nego pruža i konkretne smjernice, dijelom i modele rada, u stvaranju ‘novog lica’ Crkve i župne zajednice, što je od posebne koristi za svakog pastoralnog djelatnika. Ta bi knjiga u sljedećem desetljeću trebala biti važno pomagalo za permanentno obrazovanje svećenika u pastvi, možda čak jedini vodič u toj trajnoj formaciji! Svakako je ona priručnik za odlučnu i uspješnu edukaciju kršćanskih laika. Zato se uvelike razlikuje od sličnih knjiga u nas jer nudi više od *promišljanja* i *zapažanja*, a ni u kojem slučaju njegovo se pisanje ne svodi na dedukciju zahtjeva koji proizlaze iz crkvenih dokumenata već ohrabruje na nove operative modele u pastoralu. Knjiga je uistinu kritična analiza sadašnjeg pastoralnog stanja u našoj Crkvi, a sabire razmišljanja hrvatskih pastoralnih teologa u usaglašen sustav misli s operativnim usmjerenjem. Još valja reći kako autor svjesno želi da drugi provjeravaju njegove prosudbe i svjesno nastave njegovo razmišljanje. On ne nameće nikome svoje stavove, ali teško da će tko, nakon što pročita ovu knjigu, moći reći kako je i sam mislio kao što piše autor; autor je domislio više i bolje te pošao dalje u nacrtu pastoralnog planiranja. Knjiga je u svom polazištu “revolucionarna”, ili barem pionirska, jer kao osnovicu pastoralnog djelovanja Crkve postavlja

župnu zajednicu, a ne uobičajene čimbenike; svećenik/dušobrižnik u njoj je najodgovorniji čimbenik, ali ne i jedini. Šimunović je svojim djelovanjem važan i ugledan član Crkve među Hrvatima, zato je ova njegova knjiga i samokritička riječ Crkve o sebi, ali i vodič za razumijevanje poslanja Crkve u našem vremenu i na našem prostoru.

Ova je knjiga zapravo Šimunovićevo životno djelo: u njoj je sabrao svoje brojne već objavljene rasprave i članke te pridodao neobjavljene, ali ih je ponovno oblikovao u sustavan i cjelovit spis. Tako je potvrdio ne samo svoj prethodni znanstveni rad već izrazio spremnost pružiti jasan odgovor, teološki i pastoralni, na pitanja današnjeg služenja Crkve u suvremenom svijetu, posebno u našem hrvatskom društvu. Budući da autor pripada nastavnom osoblju Teologije u Rijeci, koja je izdavač Riječkog teološkog časopisa, zato se ova revija i ova obrazovno-znanstvena ustanova opravdano mogu ponositi njegovom knjigom, a prije svega činjenicom da je spomenutoj ustanovi i Riječkoj nadbiskupiji predano poklonio brojne godine svog pastoralnog, obrazovnog i znanstvenog rada.

Franjo Emanuel Hoško